

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

(Danıştay'ın İptal Kararı Üzerine Verilen)
REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2002-4-170 (Soruşturma)
Karar Sayısı : 06-45/572-156
Karar Tarihi : 22.6.2006

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10 **Başkan** : Mustafa PARLAK
Üyeler : Tuncay SONGÖR, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ,
Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI, Süreyya ÇAKIN,
Mehmet Akif ERSİN

B. RAPORTÖRLER : Hatice AKKAYA KARAYOL, Sezin ELÇİN CENGİZ

C. ŞİKAYET EDENLER

- Çağdaş SARAÇ
Temsilcisi: Av. Filiz SARAÇ
Rıhtım Cad. Derya İş Merkezi A Blok Kat:5 D:84 Kadıköy-İSTANBUL
20
- (GİZLİLİK TALEBİ VARDIR)
- (GİZLİLİK TALEBİ VARDIR)

D. HAKKINDA SORUŞTURMA YAPILAN:

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
Dikilitaş Mah. Aşık Kerem Sk. No:48-50 80690 Beşiktaş-İSTANBUL
Temsilcisi: Av. Şükran TEZEL
30 Bahariye Caddesi Süleymanpaşa Sok. Aybek İşhanı No:30/30
Kadıköy-İSTANBUL

E. DOSYA KONUSU: Rekabet Kurulu'nun 17.12.2003 tarih ve 03-80/967-397 sayılı kararının iptaline ilişkin Danıştay 13. Dairesi'nin 28.3.2006 tarih ve 2006/1553 sayılı kararı üzerine, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) tarafından, Kasım 2001 tarihinde alınan Genel Kurul kararı ile yüksek giriş aidatı uygulanarak, piyasaya girişlerin engellenmesi suretiyle 4054 sayılı Kanun'un ihlal edildiği iddiasının yeniden değerlendirilmesi.

40

F. İDDİALARIN ÖZETİ

10 Rekabet Kurumu'na intikal eden Çağdaş SARAÇ imzalı dilekçede; Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)'nin Kasım 2001 tarihinde alınan Genel Kurul kararı ile, seyahat acentesi kurmak isteyen turizm girişimcilerinden TÜRSAB Giriş Aidatı adı altında 35.000.000.000.-TL talep edilmesinin yeni seyahat acentelerinin kurulmasını engellediği ve Türk turizmini baltaladığı; TÜRSAB'ın bu uygulamasının, Türk turizminin 3-5 tane büyük tur operatörü firmanın eline geçmesine neden olduğu ve Kasım 2001 tarihinden önce acente açmış olanların bu uygulama ile büyük rantlar sağladığı ifade edilmiştir. Ayrıca, Kurum kayıtlarına intikal eden (.....) imzalı dilekçede, TÜRSAB'ın belirlediği 50.000.000.000.-TL'lik giriş aidatının piyasaya giriş engeli yarattığı, bu durumun 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesine aykırılık teşkil ettiği; (.....) imzalı dilekçede ise TÜRSAB Genel Kurulu'nca belirlenen 50.000.000.000.-TL tutarındaki üyelik ödentisinin bugünkü ülkemiz koşullarında oldukça yüksek olduğu, dolayısıyla rekabet koşullarını ortadan kaldırarak girişimciliği azalttığı, söz konusu giriş ücretinin ne amaçla alındığının ve yeni üyeye sunulacak hangi hizmetin karşılığı olduğunun açık olmadığı, yüksek giriş ücretinin yeni seyahat acentesi açılmasını engelleyerek, eski acentelerin devir bedelleri yoluyla haksız kazanç elde etmelerine neden olduğu ifade edilmiştir.

20

G. DOSYA EVRELERİ

Şikayet dilekçelerinin Rekabet Kurumu'na intikali üzerine, Rekabet Kurulu'nun 28.11.2002 tarihli toplantısında 4054 sayılı Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca konuya ilişkin olarak önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

30 Önaraştırma sonucunda Kurum raportörlerince düzenlenen 6.1.2003 tarih ve 2002-4-170/ÖA-03-KTS sayılı Önaraştırma Raporu, Rekabet Kurulu'nun 16.1.2003 tarihli toplantısında görüşülmüş ve önaraştırmanın derinleştirilmesi istenmiştir. Konu yeniden değerlendirilerek hazırlanan 31.1.2003 tarih ve 2002-4-170/ÖA-03-KTS sayılı önaraştırma raporu Rekabet Kurulu'nun 6.2.2003 tarihli toplantısında görüşülmüş ve şikayet edilen teşebbüs birliği TÜRSAB hakkında soruşturma açılmasına karar verilmiştir.

19.2.2003 tarihinde, Kanun'un 43/2. maddesi uyarınca TÜRSAB'a soruşturma açıldığına dair bildirimde bulunularak 30 gün içinde ilk yazılı savunmasını göndermesi istenmiştir.

40 Hakkında soruşturma açılan teşebbüs birliğinin ilk yazılı savunması yasal süre içerisinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.

Soruşturma Heyeti'nce tamamlanan 25.7.2003 tarih ve S.R./03-8 sayılı Soruşturma Raporu, Kanun'un 45/1. maddesi uyarınca Başkanlıkça tüm Kurul üyeleri ile ilgili taraflara tebliğ olunmuş ve aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince taraflardan 30 gün içinde yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiştir.

Soruşturma Raporu'nun tebliğini takiben, hakkında soruşturma yürütülen teşebbüs birliğinin ikinci yazılı savunması da yasal süresi içinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.

Soruşturma Heyeti'nin hazırladığı "Ek Yazılı Görüş", Kanun'un 45/2. maddesi uyarınca, 12.9.2003 tarihinde tüm Kurul üyeleri ve taraflara tebliğ edilmiştir.

TÜRSAB'ın Ek Yazılı Görüş'e karşı cevabı yasal süresi içinde Rekabet Kurumu'na intikal etmiştir.

10 Rekabet Kurulu'nun 30.10.2003 tarih ve 03-70 sayılı toplantısında, yürütülen soruşturma ile ilgili olarak 10.12.2003 tarihinde sözlü savunma toplantısı yapılmasına karar verilmiş ve sözlü savunma toplantısı anılan tarihte şikayetçilerden Çağdaş SARAÇ ve temsilcisi Av. Filiz SARAÇ ile TÜRSAB temsilcileri Başaran ULUSOY ve Av. Şükran TEZEL'in katılımları ile yapılmıştır.

Rekabet Kurulu'nun 17.12.2003 günlü toplantısında verilen 03-80/967-397 sayılı nihai karar, 25.12.2003 tarihli tefhim toplantısında TÜRSAB temsilcisi Av. Şükran TEZEL'in huzurunda okunarak tefhim edilmiştir.

20 Rekabet Kurulu'nun mezkur kararı "Soruşturmayı yürüten Kurul üyesinin nihai karar toplantısına katılarak oy kullanmasının hukuka aykırı olduğu" gerekçesiyle Danıştay 13. Dairesi'nin 28.3.2006 tarih, 2005/6172 E. 2006/1553 K. sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Rekabet Kurulu'nun 22.6.2006 tarih, 06-45 sayılı toplantısında, ilk inceleme ve soruşturmaya ait savunma, ek savunma, sözlü savunma toplantısının ses kayıtlarının yazılı açılımı, raporlar, Danıştay'ın iptal kararları, tüm dosya münderecatında yer alan bütün bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda dosya konusu karara bağlanmıştır.

30 13.7.2005 tarih, 25874 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5388 sayılı "Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun"un 5. maddesinde yer alan "...Soruşturma yapılmasına karar verildiği takdirde Kurul ilgili daire başkanının gözetiminde soruşturmayı yürütecek raportör veya raportörleri belirler." hükmü uyarınca alınan 13.7.2005 tarih, 05-46/667 sayılı Kurul Kararının "Soruşturma Heyeti Başkanı olarak belirlenmiş bulunan Rekabet Kurulu Üyelerinin, söz konusu dosyalara ilişkin nihai kararın alındığı toplantılara katılmaması gerektiği" hükmünü içeren 3. maddesi doğrultusunda, mevcut soruşturmanın Heyet Başkanlığını yürüten Kurul Üyesi Rıfık ÜNAL nihai karar toplantısına katılmamıştır.

40

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ

Raportörler tarafından;

- 4054 sayılı Kanun'un uygulanması bakımından "Seyahat Acenteliği Hizmetleri" pazarında faaliyet gösteren seyahat acentelerinin her birinin teşebbüs olduğu,
- Seyahat acentelerinin ilgili mevzuat gereği üye olmak zorunda oldukları TÜRSAB'ın, 4054 sayılı Kanun çerçevesinde bir teşebbüs birliği olduğu,

- TÜRSAB Genel Kurulu'nda alınan kararların 4054 sayılı Kanun'un uygulanması bakımından birer teşebbüs birliği kararı olduğu,
- TÜRSAB'ın 15. Genel Kurulu'nda belirlenen giriş ücretinin, ilgili pazara girişi engelleyici nitelikte olduğu,

Söz konusu Genel Kurul Kararının, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un "Rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar" başlıklı 4. maddesinin;

- 10 *"Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır."*

şeklindeki genel hükmünü ve özellikle de;

- 20 *"Rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması veya piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkarılması yahut piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi,"*

şeklindeki (d) bendini ihlal etmesi nedeniyle;

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'nin 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca para cezası ile cezalandırılması gerektiği,

görüşü ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

30

Seyahat acenteliği hizmetleri pazarı turizm sektörü içindeki dikey yapılanmanın bir halkasıdır ve bu sektörde faaliyet gösteren acentelerin sunduğu hizmetler, 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'nun verdiği yetkiyle Seyahat Acentaları Yönetmeliğinde tanımlanmıştır (Hukuki çerçeve ileriki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanmıştır). Buna göre seyahat acenteleri, müşterilerine tur düzenlemek, transfer, rezervasyon, enformasyon, kongre-konferans organizasyonu, turistik gezi amaçlı münferit taşıma aracı kiralama, ulaştırma araçları biletleri satmak ve seyahat acentesi ürünü satmak olmak üzere 8 ana hizmet türü sunarlar. Bu

40 çerçevede ilgili ürün pazarı, "Seyahat Acenteliği Hizmetleri Pazarı" olarak belirlenmiştir.

I.1.2.İlgili Coğrafi Pazar

Türkiye’de seyahat acenteliği hizmetleri verebilmek için, 1618 sayılı Kanun’un 32. maddesi gereği TÜRSAB’a üye olmak zorunluluğu bulunduğundan, ilgili coğrafi pazar, “Türkiye Cumhuriyeti Sınırları” olarak belirlenmiştir.

I.2. YAPILAN TESPİTLER VE DELİLLER

I.2.1. Hakkında Soruşturma Yapılan Teşebbüs Birliği

10 Seyahat acenteleri ve seyahat acenteliği mesleğinin yurt ekonomisi ve turizmüne uygun surette gelişmesini sağlayıcı tedbirleri almak ve meslek ahlak ve tesanüdünü korumak amacıyla Anayasa’nın 135. maddesi çerçevesinde Seyahat Acentaları Birliği adı altında kamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliği haiz bir birlik olan TÜRSAB, 1973 yılında bir meslek birliği olarak kurulmuş ve mesleki faaliyetlerin yerine getirilmesi bakımından kamu kurallarına tabi tutulmuştur. 1618 sayılı Kanun’un 32. maddesi uyarınca seyahat acentelerinin bu birliğe üye olmaları zorunludur. TÜRSAB’ın temel amacı, seyahat acenteliği mesleğinin ve faaliyet alanının temelini oluşturan turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunmaktır.

20 TÜRSAB’ın, İstanbul’daki Genel Merkezinin yanı sıra Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren 20 tane “Bölgesel Yürütme Kurulu” ve Brüksel’de bir temsilciliği bulunmaktadır. TÜRSAB’ın 3359 üyesi bulunmaktadır¹ ve bu anlamda dünyanın en çok üyeye sahip beşinci birliğidir. TÜRSAB’ın kurum olarak Türkiye’yi temsil ettiği uluslararası kuruluşlar arasında Uluslararası Tur Operatörleri Federasyonu (IFTO), Dünya Turizm Örgütü (WTO) ve Dünya Seyahat Acenteleri Birlikleri Federasyonu (UFTAA) bulunmaktadır.

30 TÜRSAB Genel Kurul toplantıları iki yılda bir, bütün üyelerin katılımıyla yapılmaktadır. Genel Kurul, 9 kişilik Yönetim Kurulu’nu seçmekte, Yönetim Kurulu daha sonra kendi içinde görev bölüşümü yaparak; Başkan, İkinci Başkan, Genel Sekreter ve Sayman Üye’yi belirlemektedir.

I.2.2. İfade Tutanakları

Soruşturma safhasında, Raportörler tarafından TÜRSAB Genel Merkezi’nde yerinde inceleme yapılmış; İstanbul, Bursa ve Muğla’ya gidilerek nesnel kriterlere göre seçilen seyahat acentesi yetkilileriyle ve çeşitli meslek birliklerinin yetkilileriyle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve tutanaklar tutulmuştur.

40 TÜRSAB Genel Merkezi’ndeki yerinde inceleme sırasında 15. Olağan TÜRSAB Genel Kurulu’nda giriş ücretleri ve yıllık aidatlara ilişkin hazırlanan önergeler temin edilmiştir. Bu önergelerin değerlendirilmesi sonucunda, soruşturma sürecinde görüşme yapılacak üç grup seyahat acentesi belirlenmiştir. Bunlar;

- TÜRSAB giriş ücretinin 10.000.- ABD Dolarına endekslenip; birinci yıl 20.000.000.000.-TL, ikinci yıl ise 30.000.000.000.-TL ile sınırlandırılması yönündeki önergeye imza atan seyahat acenteleri (Birinci Önerge),

¹ TÜRSAB üyesi 3359 merkez seyahat acentesinin toplam 1093 şubesi bulunmaktadır.

- Giriş ücretinin birinci yıl 100.000.000.000.-TL, ikinci yıl 150.000.000.000.-TL olması yönündeki önergeye imza atan seyahat acenteleri (İkinci Önerge),
- Giriş ücretinin birinci yıl 35.000.000.000.-TL, ikinci yıl 50.000.000.000.-TL olması yönündeki önergeye (Üçüncü Önerge) imza atan seyahat acenteleridir.

10 Soruşturma sürecinde Raportörler tarafından yukarıda bahsedilen üç grup seyahat acentesinden bir örneklem seçilerek bu acentelerin yetkilileri ile, şikayetçi (.....) ile ve turizm sektöründe faaliyet gösteren TÜRSAB dışındaki meslek birliklerinin yetkilileri ile görüşmeler yapılmış; yapılan görüşmeler tutanağa bağlanmıştır.

Yapılan bütün bu görüşmelerden, turizm sektörünün mevcut sisteminde çeşitli aksaklıklar olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Yapılan görüşmelerin hepsi birlikte değerlendirildiğinde ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

- Sektörde ciddi bir denetim sorunu vardır. Ne TÜRSAB, ne de Turizm Bakanlığı üzerlerine düşen görevi tam anlamıyla yerine getirememektedir. Örneğin, sektördeki kaçak acentalık sorununa henüz çözüm getirilememiştir. Sektörde TÜRSAB ve Turizm Bakanlığı tarafından sağlanamayan denetim ve kalite, giriş ücretinin yüksek tutularak girişin engellenmesi veya azaltılması suretiyle sağlanmaya çalışılmaktadır.
- 1618 sayılı Kanun, sektörün güncel ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır.
- Genel Kurul'da giriş ücretlerine ilişkin bilinçsiz seçimler yapılmaktadır. Giriş ücretlerinin her yıl artırılması, enflasyon oranı, döviz paritesi, TÜFE gibi herhangi bir kritere bağlı değildir. Hatta, Genel Kurul'da giriş ücretinin belirlenmesi, çoğu kez bazı acentelerin eldeki işletme belgelerine değer kazandıracakları bir mekanizma işlevini görmektedir.
- TÜRSAB, seyahat acentelerine, üye olurken ödenen ücret nispetinde bir fayda sağlayamamaktadır. Bu ücret sadece sektöre girişin parasal bedelidir.
- Sektörde kalitenin artırılmasının yolu, giriş ücretinin yükseltilmesi değil, yeni giriş yapacaklar için eğitim kriterleri, ofis standartları, sektörel tecrübe şartı gibi uygulamalar olmalıdır.

1.2.3. Sektöre İlişkin Sayısal Veriler

40 Soruşturma sürecinde sektöre ilişkin yapılan incelemelerde; 1989 yılından itibaren TÜRSAB giriş ücretleri ve yıllık aidat miktarları, bu miktarların yıllar itibariyle ABD Doları karşılıkları, 1963 yılı itibariyle turizm gelirleri ve yıllara göre sektöre yeni giriş yapan acente sayılarına ulaşılmıştır.

1995 yılından bu güne, TÜRSAB giriş ücretleri ve yıllık aidatları Tablo-1'de gösterilmiştir:

Tablo-1: 1995'ten bu güne TÜRSAB Giriş Ücretleri ve Yıllık Aidatları(*)

Yıllar	Giriş Ücreti (TL)	Yıllık Aidatlar (TL)		
		A Grubu	B Grubu	C Grubu
1995	500,000,000	3,000,000	2,000,000	1,000,000
1996	500,000,000	3,000,000	2,000,000	1,000,000
1997	2,000,000,000	20,000,000	17,500,000	15,000,000
1998	3,000,000,000	20,000,000	17,500,000	15,000,000
1999	8,500,000,000	30,000,000	25,000,000	20,000,000
2000	12,000,000,000	30,000,000	25,000,000	20,000,000
2001	35,000,000,000	100,000,000	70,000,000	50,000,000
2002	50,000,000,000	100,000,000	70,000,000	50,000,000

(*) Rakamlar bir önceki yılın Kasım ayından itibaren geçerlidir.

TÜRSAB'ın iki yılda bir yapılan genel kurul toplantılarında giriş ücreti ve yıllık aidatlar iki yıl için belirlenirken, 1997 yılındaki genel kurul toplantısından itibaren giriş ücreti için her yıl artış yapıldığı, yıllık aidatlar içinse iki yılda bir artış yapıldığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, giriş ücretleri 1995 seviyesinin 1997 yılında 4 katına, 1998 yılında 6 katına, 1999 yılında 17 katına, 2000 yılında 70 katına ve 2002 yılında 100 katına çıkmıştır. Aynı dönemde yıllık aidat miktarı (A) grubu seyahat acenteleri için 33.3 katına, (B) Grubu seyahat acenteleri için 35 katına, (C) grubu seyahat acenteleri için 50 katına çıkmıştır.

Tablo-1'de belirtilen TÜRSAB giriş ücreti ve yıllık aidatlarının ABD Doları karşılıkları Tablo-2'de gösterilmiştir:

Tablo-2: TÜRSAB Giriş Ücreti ve Yıllık Aidatlarının ABD Doları Karşılığı (*)

Yıllar	Giriş Ücreti (ABD Doları)	Yıllık Aidatlar (ABD Doları)		
		A Grubu	B Grubu	C Grubu
1995	10,881	65	44	22
1996	6,113	37	24	12
1997	13,089	131	115	98
1998	11,440	76	67	57
1999	20,135	71	59	47
2000	19,148	48	40	32
2001	28,425	81	57	41
2002	33,045	66	46	33

(*) ABD Doları, o yılın ortalama kuru baz alınarak hesaplanmıştır.

Yıllık aidat miktarları ABD doları bazında dalgalı bir seyir izleyip, (A), (B) ve (C) grupları için sırasıyla 1995'te yaklaşık 65, 44 ve 22 ABD Doları iken, 2002'de yaklaşık 66, 46, 33 ABD Doları olarak belirlenmiştir. Buna karşın giriş

ücreti, 1995'teki 10881 ABD Doları seviyesinden, 1999 yılında 20135, 2002 yılında 33045 ABD Doları seviyesine yükselmiştir.

ABD Dolarının ve giriş ücretinin 1995'teki seviyesi baz alınarak artış miktarları hesaplandığında, 1 ABD Doları'nın 2002'de, 1995'teki Türk Lirası karşılığının yaklaşık 33 katı olduğu; ancak, TÜRSAB giriş ücretinin 2002'de, 1995'teki seviyesinin 100 katı olarak belirlendiği görülmektedir.

- 10 Ülkemizin turizm sektöründen yıllar itibariyle sağladığı gelirlere bakıldığında, Türkiye'nin turizm gelirinin 1963 yılında 7.659.000.- ABD Doları seviyesinden, 2002 yılında 11.900.900.000.- ABD doları seviyesine çıktığı görülmektedir. 1995 yılından itibaren turizm geliri rakamları aşağıda Tablo:3'te verilmiştir:

Tablo:3: Yıllar itibariyle turizm gelirleri

Yıllar	Turizm Geliri (ABD Doları)	Yıllar	Turizm Geliri (ABD Doları)
1995	4,957,000,000	1999	5,203,000,000
1996	5,962,100,000	2000	7,636,000,000
1997	8,088,549,000	2001	10,066,500,000
1998	7,808,940,000	2002	11,900,900,000

1995 yılından itibaren TÜRSAB'a yeni üye olan acente sayıları ise; 1995'te 357, 1996'da 476, 1997'de 636, 1998'de 128, 1999'da 75, 1999'da 75, 2000'de 52, 2001'de 48 ve 2002'de 23 olarak gerçekleşmiştir.

- 20 Elde edilen verilerden, turizm gelirlerinin 1963 yılından günümüze artış eğiliminde olduğu, bilhassa 80'li yılların ortalarından itibaren hemen hemen her yıl arttığı anlaşılmaktadır. 1990-2000 yılları arasında dünya turizm geliri artışı ortalama %6.8 iken, aynı dönemde ülkemizin turizm gelirleri ortalama %11.1 artmıştır. 2000-2001 arasında dünya turizmi %0.5 küçülmüş, ama ülkemizin turizm gelirleri %11.4 oranında artmıştır². Turizm açısından çok büyük sorunlarla (terör olayları, depremler, ekonomik krizler, vb.) karşılaşıldığı bu yıllarda dahi Türkiye turizmi hem kendi içinde reel olarak, hem dünya ölçeğinde nisbi olarak artış göstermiştir. Bu eğilimle doğru orantılı olarak, seyahat acenteleri hizmetleri pazarına giriş yapan teşebbüs sayısının artması ekonomik rasyonalitenin gereğidir. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi, TÜRSAB'a yeni üye olan acente sayısı 1997 yılından beri sürekli düşmektedir. Turizm gelirlerinde yaşanan reel artışa rağmen, TÜRSAB'a yeni üye olan seyahat acentesi sayısı 1997 yılında 636 iken, 2002 yılında 23'e düşmüştür.

TÜRSAB'a yeni üye olan acente sayısı ile giriş ücreti arasındaki ilişki, giriş ücretinin reel olarak artmasının mantıksal bir sonucu olarak, TÜRSAB'a üye olan acente sayısının azalması şeklindedir.

- 40 Bununla birlikte, sektöre girişler, sadece yeni işletme belgesi alınması suretiyle değil, söz konusu belgenin devri suretiyle de gerçekleşmektedir³.

²Rakamlar Dünya Turizm Örgütü ve TC Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan temin edilmiştir.

³Seyahat Acentesi İşletme Belgesi, devredilebilen bir değerdir. Bu değer, TÜRSAB giriş ücretinin seviyesiyle bağlantılıdır. Şöyle ki, TÜRSAB giriş ücretindeki artış, fiili olarak belgenin ikinci el piyasasını oluşturan devir piyasasında da belgenin değerini artırmaktadır. Böylece, işletme belgesi kimi zaman girişimciler tarafından bir çeşit yatırım aracı olarak

Şöyle ki, 2003 yılının ilk altı aylık döneminde, bu şekilde 240 işletme belgesinin devri için başvuru yapıldığı bilgisi, Turizm Bakanlığı'ndan edinilmiştir. Sadece altı aylık döneme ait olan bu sayı, 1999 yılından bu güne geçen 4 yıllık dönemde TÜRSAB'a üye olmak kaydıyla açılan acente sayısının toplamından (183) bile fazladır.

10 TÜRSAB'ın giriş ücretlerinden elde ettiği gelirin yıllara göre ABD Doları karşılığı hesaplandığında, TÜRSAB'ın yeni üyelere 1995 yılında 3.884.488.- ABD Doları, 1996 yılında 2.909.678.- ABD Doları, 1997 yılında 8.324.335.- ABD Doları, 1998 yılında 1.464.347.- ABD Doları, 1999 yılında 1.510.120.- ABD Doları, 2000 yılında 995.673.- ABD Doları, 2001 yılında 1.364.387.- ABD Doları ve 2002 yılında yaklaşık 760.029.- ABD Doları gelir elde ettiği görülmektedir^{4,5}. Bu rakamlar, yıllar itibariyle TÜRSAB'a üye olan seyahat acentası sayısı ile birlikte değerlendirildiğinde, TÜRSAB giriş ücretinin yükselmesiyle, yeni üye sayısının azaldığı, TÜRSAB'ın yeni üyelere sağladığı toplam gelirin reel olarak düştüğü görülmektedir.

1.2.4. Benzer Nitelikli Diğer Meslek Birlikleri ile Karşılaştırma

20 Soruşturma sürecinde, ülkemizdeki bazı kamu kurumu niteliğindeki meslek birliklerinden (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Türk Eczacıları Birliği, İstanbul Barosu, Ankara Barosu, Ankara Ticaret Odası ve Ankara Sanayi Odası, Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Ankara Bakkallar ve Bayiler Odası, Ankara Berberler Odası, Ankara Umum Otomobilciler ve Şoförler Odası) aşağıdaki bilgiler talep edilmiştir:

- Son beş yıl itibariyle Birliğe üye olmak isteyenlerden talep edilen giriş ücreti miktarları,
- Son beş yıl itibariyle üyelere talep edilen yıllık aidat miktarları,
- Bu aidatların belirlenme usulleri,
- 30 - Giriş ücreti veya üyelik aidatlarının yeniden belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak kriterler.

Bu sorulara meslek birliklerinden gelen cevaplar neticesinde, incelenen 33 meslek birliğinin giriş ücretlerinin 5.000.000.-TL ile 490.000.000.-TL arasında olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, giriş ücretinin miktarı, ilgili mevzuat hükümleri uyarınca; enflasyon oranları (TÜFE ve TEFE), memur maaş katsayısı artışı, üyelerin sermaye ve özvarlıkları, yıllık ciroları v.b. kriterlere göre belirlenmektedir.

40 Buna karşın, TÜRSAB giriş ücreti 50.000.000.000.-TL olup, bu miktarın belirlenmesine yönelik ilgili mevzuatta herhangi bir kriter bulunmamaktadır. 1618 sayılı Kanun'un 34. maddesinin (f) bendine göre üye kayıt ücreti ve aidatını tespit etmek Genel Kurul'a verilen yetkiler arasındadır. Ayrıca Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği'nin 20. maddesinin (a) bendinde "kayıt ücreti A grubunda yer alan bütün seyahat acentaları için 2000-TL, B grubunda yer

görülmektedir. Yapılan görüşmelerde, sektörle ilgisi dahi olmayan bazı kişilerin, bu belgenin ticaretini yapmak suretiyle kazanç sağladıkları sık sık ifade edilen bir husus olmuştur.

⁴Gelir rakamları, her yıl için bir önceki yılın Kasım ayından itibaren 12 ay geçerlidir.

⁵ABD Doları değeri, o yılın ortalama kuru baz alınarak hesaplanmıştır.

alan seyahat acentaları için 1000-TL ve C grubunda yer alan seyahat acentaları için 500-TL'den aşağı olmamak üzere, bir miktar nakden ve bir defada tahsil edilir. Kayıt ücretinin tavanı, ödeme şart ve şekilleri ilk Genel Kurul toplantısında tespit edilir.” hükmü yer almaktadır. Bu hükümden kayıt ücretinin tavanı, ödeme şart ve şekillerinin genel kurul iradesine bırakıldığı anlaşılrsa da, belirlenen miktarın ‘nakden ve bir defada tahsil’ edileceğine ilişkin hüküm nedeniyle, Genel Kurul iradesine bırakılan tek hususun kayıt ücreti tavanı olduğu anlaşılmaktadır. Dosya mevcudu bilgilerden, genel kurullarda, “kayıt ücreti” nin herhangi bir kriter olmaksızın oylanarak belirlendiği, daha sonraki genel kurullarda giriş ücretine ilişkin olarak grup bazında bir ayırım yapılmadığı anlaşılmıştır.

Ayrıca, yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarih olan 15.6.1973 tarihi itibarıyla, grup bazında belirlenen giriş ücretlerinin, ABD Doları karşılığı⁶ değeri (A), (B) ve (C) grupları için sırasıyla yaklaşık 115, 58 ve 29 ABD Dolarıdır. Buna karşılık, TÜRSAB giriş ücretinin ABD Doları karşılığı her üç grup acente için 2002 Kasım ayı itibarıyla yaklaşık 33.000.-ABD Dolarıdır.

İncelenen 33 meslek birliğinin yıllık aidatları ise, 2003 yılı için 12.000.000.-TL ile 200.000.000.-TL arasında değişmektedir. TÜRSAB’ın 2003 yılı yıllık aidatları (A), (B) ve (C) grubu seyahat acenteleri için sırasıyla 100, 70 ve 50 milyon TL’dir. Bu rakamlar, giriş ücretindeki durumun aksine, diğer meslek birliklerinin belirlediği yıllık aidatlarla yakın seviyelerdedir. TÜRSAB’ın, yıllık aidatlarında ilgili mevzuatta öngörülenin aksine grup ayırımı yapılmasına rağmen, giriş ücretleri konusunda mevzuatta öngörülmüş olan bu ayırım gözardı edilmiştir.

1.3. İLGİLİ MEVZUATA İLİŞKİN BİLGİLER

1.3.1. 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu

1618 sayılı Kanun’un 1. maddesinde, seyahat acenteleri, “kar amacıyla turistlere ulaştırma, konaklama, gezi, spor ve eğlence imkanları sağlayan, onlara turizmle ilgili bilgiler veren, bu konuya ilişkin tüm hizmetleri gören ve turizm ekonomisine ve genellikle, ödemeler dengesine katkıda bulunan ticari kuruluşlardır.” şeklinde tanımlanmıştır.

Aynı Kanun’un 3. maddesinde seyahat acenteleri gördükleri hizmetlere göre üç grupta toplanmıştır. (A) grubu seyahat acenteleri, 1. maddede söz konusu olan tüm seyahat acenteliği hizmetlerini görürler. (B) grubu seyahat acenteleri, uluslararası kara, deniz ve hava ulaştırma araçlarının ve (A) grubu seyahat acentelerinin düzenleyecekleri turların biletlerini satarlar. (C) grubu seyahat acenteleri ise yalnız Türk vatandaşları için yurt içi turlar düzenlerler. (B) ve (C) grubu seyahat acenteleri kendi hizmetleri dışında kalan diğer seyahat acenteliği hizmetlerini göremezler. Ancak kendilerine (A) grubu seyahat acentelerince verilen hizmeti yerine getirir ve bu acentelerin ürünlerini pazarlarlar. (A) grubu seyahat acenteleri, tertipledikleri turistik gezilerle bir önceki yıl yurtdışından getirdikleri dövizin %25’ini geçmemek üzere, yurtdışına

⁶ Haziran 1973 ayı için TC Merkez Bankası döviz satış kuru olan 1 ABD Doları=14.28 TL kullanılmıştır.

turlar düzenleyebilirler. Söz konusu %25'in hesabına, ulaştırma aracı ücreti, yemek, ikamet ve sair masraflar adı altında müşteriden alınan her türlü paralar katılır. Yabancı uyruklu seyahat acenteleri yurtdışına tur tertip edemezler.

(A) grubu seyahat acenteleri Turizm Bakanlığı'ndan geçici işletme belgesi, (B) ve (C) grubu seyahat acenteleri ise işletme belgesi aldıktan sonra faaliyete geçerler. (A) grubu seyahat acentelerine verilen geçici işletme belgelerinin süresi iki yıldır. Bu süre içinde, yurtdışından tertipleyecekleri turistik turlarla ilgili olarak toplam 80.000.- ABD Doları tutarında döviz geliri temin eden (A) grubu seyahat acentesinin geçici işletme belgesi, işletme belgesine çevrilir. Söz konusu miktarlarda dövizini iki yıl içinde yurtdışından getiremeyen (A) grubu seyahat acentelerinin geçici işletme belgeleri Bakanlıkça geri alınır. İşletme belgesi alan (A) grubu seyahat acentelerinin her iki senede bir, aynı miktarda dövizini yurtdışından getirdiklerini belgelendirmeleri şarttır. (B) ve (C) grubu seyahat acentelerine asgari döviz transferi mecburiyeti aranmaksızın işletme belgesi verilir. Belgeler kişiseldir ve bir işletmeye mahsus olmak üzere verilir. İşletme belgeleri Bakanlığın izni olmadan devredilemez. Seyahat acenteliği geçici işletme belgesi veya işletme belgesini alan gerçek ve tüzel kişiler, seyahat acentesi sahibi sayılır.

Kanun'un 12-16. maddelerinde ise kuruluş teminatına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. 12. maddede, seyahat acenteleri ve şubelerinin müşterileri ile biletlerini satacakları ulaştırma müesseselerine sunacakları hizmetler ve tüm seyahat acenteliği işlemlerinden doğacak yükümlülüklerine karşılık teşkil etmek üzere bir kuruluş teminatı vermek zorunda oldukları ve kuruluş teminatının, Bakanlık emrine kayıtsız şartsız kesin olarak para, Devlet istikraz tahvilleri, kati ve süresiz banka teminat mektubu olarak verileceği hükmü yer almaktadır. 13. maddede, teminat miktarının (A) grubu seyahat acenteleri için asgari 50.000 TL., (B) grubu seyahat acenteleri için asgari 30.000 TL ve (C) grubu seyahat acenteleri için asgari 15.000 TL olmak üzere Bakanlıkça tespit edileceği⁷; yurtdışına tur tertipleyen seyahat acentelerinin, turun bitişinden 2 ay sonra iade edilmek üzere tur masraflarının %25'ine tekabül eden bir teminatı, Bakanlık emrine önceden vermek zorunda oldukları düzenlenmektedir. Seyahat acentelerinin işletme belgelerinin geri alınması halinde kuruluş teminatı bir yıl süreyle Bakanlıkta aynı gayeler için alıkonulur. 16. maddeye göre, seyahat acentelerinin gerçek ve tüzel kişilere teminat konusu ile ilgili olarak 12. maddede açıklanan borçlarından ötürü alacaklı, Bakanlığa başvurduğu takdirde, Bakanlık, borçlu seyahat acentesine borcunu ödemesi için tebligat yapar. Bu tebligatı alan seyahat acentesi tebellüğ tarihinden itibaren 30 gün içinde borcunu ödemek zorundadır. Seyahat acentesi, borcunu bu süre içinde ödemediği veya ödemeyiş sebebi Bakanlıkça haklı bulunmadığı takdirde, Bakanlık, borcu emrinde bulunan teminat akçesinden ödeyebilir ve durumu derhal ilgili seyahat acentesine bildirir. Her ne suretle olursa olsun teminat akçeleri eksilen seyahat acenteleri, eksilen miktarı 30 gün içinde tamamlarlar.

Aynı Kanun'un 32. maddesine göre seyahat acenteleri, seyahat acenteliği mesleğinin yurt ekonomisi ve turizmüne uygun surette gelişmesini sağlayıcı

⁷ Bu miktarlar 2003 yılı itibarıyla; A Grubu için 50.000.000 (elli milyon) TL, B Grubu için 12.500.000 (oniki milyon beşyüzbin) TL, C Grubu için 25.000.000 (yirmibeş milyon) TL olarak belirlenmiştir.

tedbirleri almak ve meslek ahlak ve tesanüdünü korumak amacıyla Seyahat Acentaları Birliği adı altında kamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliği haiz bir Birlik kurarlar ve seyahat acentelerinin bu birliğe üye olmaları zorunludur. Birliğin temel amacı, seyahat acenteliği mesleğinin ve faaliyet alanının temelini oluşturan turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunmaktır.

10 Kanun'un 34. maddesinde Genel Kurul'un, her seyahat acentesinin temsilci olarak göndereceği birer sahip veya birer sorumlu müdürden oluştuğu, Genel Kurul'un 2 yılda bir Kasım ayında toplandığı, ayrıca Genel Kurul'un Yönetim Kurulu tarafından veya Bakanlıkça re'sen olağanüstü toplantıya çağrılabilindiği, adi ve olağanüstü toplantılara temsilcilerin çoğunluğunun katılmasının şart olduğu, ilk toplantıda bu çoğunluk elde edilemediği takdirde toplantının en çok bir hafta içinde çoğunluk aranmaksızın yapıldığı, toplantılarda kararların mevcut temsilcilerin çoğunluğu ile alındığı hükümleri yer almaktadır ve (f) bendinde *Üye kayıt ücreti ve aidat miktarını tespit etmek*, Genel Kurulun görevleri arasında sayılmıştır.

20 1618 sayılı Kanun'un 35. maddesinde Birliğin gelirlerinin, üyelerin Birliğe kayıt ücreti ve aidatı, seyahat acenteleri personelinin yetiştirilmesi için düzenlenecek kurs ve seminerlerden elde edilecek gelirler ile bağış ve yardımlardan oluşacağı hükmü yer almaktadır.

I.3.2. Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği

30 15.6.1973 tarihli ve 14565 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği'nin 4. maddesinde Birliğin görevleri; pazar araştırmaları ve seyahat acenteliği konusunda incelemeler yapmak, Birlik üyeleri arasındaki haksız rekabetin önlenmesi hususunda gerekli tedbirleri almak, seyahat acenteleri personelinin yetiştirilmesi için Bakanlık ile işbirliği yapmak, kurs ve seminerler düzenlemek, 1618 sayılı Kanun'un 29. ve 30. maddelerinde belirtilen hallerde yasak olarak seyahat acenteliği faaliyetinde bulunan yerli/yabancı özel ve tüzel kişiler hakkında gerekli işlemlerin yapılması ve yasak faaliyetlerin durdurulması için mülki amirler ve Cumhuriyet Savcıları nezdinde gerekli teşebbüslerde bulunmak ve bu konuda açılmış davalara müdahil olarak iştirak etmek, uluslararası kuruluşlarda Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'ni temsil etmek, Bakanlıktan belge almadan seyahat acenteliği faaliyetinde bulunan işletmeleri ve şahısları gerekli kanuni işlemler yapılmak üzere Bakanlığa bildirmek, belge almış olan seyahat acentelerinden ait olduğu grubun hizmetleri dışında seyahat acenteliği hizmetlerinde bulunanlar hakkında gerekli işlemler yapılmak üzere 40 Bakanlığa bilgi vermek, seyahat acenteliği konusunda bilirkişilik yapmak olarak sıralanmaktadır.

Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği'nin 8. maddesi gereği, Genel Kurul çağrısı Bakanlığa ve mülki amire bildirilmekte ve aynı Yönetmeliğin 10. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince de Bakanlıkça gerekli görüldüğu takdirde, en az bir yetkili temsilci bu toplantılara müşahit sıfatıyla katılmaktadır. Yapılan Genel Kurul Toplantısını müteakip, ilgili tutanaklar Bakanlığa ve ilgili resmi makamlara sunulmak üzere Genel Kurul'da hazır bulunan Hükümet Komiserine ibraz edilmektedir. TÜRSAB Yönetim Kurulu, bu

tutanaklarla birlikte, yıllık faaliyetlerini ve acentelerin durumunu içeren bir raporu Bakanlığa ayrıca sunmaktadır.

Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği'nin 20. maddesinde, TÜRSAB'ın gelir kaynakları ayrıntılı olarak belirtilmektedir; (a) bendinde üyelerin Birliğe verecekleri kayıt ücreti şu şekilde düzenlenmektedir:

10 “Kayıt ücreti A grubunda yer alan bütün seyahat acenteleri için 2.000 TL., B grubunda yer alan seyahat acenteleri için 1.000 TL ve C grubu seyahat acentelerinden ise 500 TL'ndan aşağı olmamak üzere bir miktar nakten ve bir defada tahsil edilir. Kayıt ücretinin tavanı, ödeme şart ve şekilleri, ilk Genel Kurul toplantısında tespit edilir. Belirtilen asgari miktarlar acentelerin merkez kuruluşlarını kapsar. Hangi gruptan olursa olsun, merkeze bağlı her şube için bu miktarların dörtte biri oranında ayrıca kayıt ücreti alınır. Üyelik aidatı da Merkez ve Şubeler için ayrı ayrı ayda 100'er TL'dan aşağı olamaz. Üyeler üyelik aidatını yıllık ve peşin olarak öderler.”

1.3.3. Seyahat Acentaları Yönetmeliği

20 4.9.1996 tarih ve 22747 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Seyahat Acentaları Yönetmeliği'nin 4. maddesinde seyahat acentelerine münhasır hizmetler şöyle sıralanmıştır: tur düzenlemek, transfer, rezervasyon, enformasyon, kongre-konferans organizasyonu, turistik gezi amaçlı münferit taşıma aracı kiralama (rent-a-car hizmetleri), ulaştırma araçları biletleri satmak, seyahat acentesi ürünü satmak. Yönetmeliğin seyahat acenteliği gruplarının düzenlendiği 7. maddesinde ise, (A) Grubu seyahat acentesinin (B) veya (C) grubu seyahat acentesine gerçekleştirmeleri için vereceği görevin bir yazı ya da sözleşme ile belgelenmesi gerektiği ve bu görevin (A) grubu seyahat acentesi hizmetine giren bir turun tamamının (B) veya (C) grubu seyahat acentesince düzenlenmesi şeklinde olamayacağı hükmü yer almaktadır.

Seyahat Acentaları Yönetmeliği'nin 9. maddesinde seyahat acentesi sıfatının Bakanlıkça verilecek işletme belgesine hak kazanan işletmenin TÜRSAB'a üye olması ile kazanılacağı belirtilmiştir. 13. maddede ise, TÜRSAB'ın yapacağı inceleme sonucunda, Kanun'da belirtilen şartları havi olarak değerlendirilen seyahat acentesi adayı işletmenin Kanun'a uygun olarak belirlenmiş giriş aidatının ödenmesi ile TÜRSAB üyesi olarak kaydedilebileceği hükmü yer almaktadır.

40 Yönetmeliğin 17-19. maddelerinde; seyahat acentesi sahibi, sorumlu müdürü ve personelinin sahip olması gereken nitelikler düzenlenmektedir. Sorumlu müdür⁸ ve personelin turizm konusunda mesleki yeterliliğe sahip kişiler olması gerekmektedir. Seyahat acenteleri, Yönetmeliğin 21. maddesine göre, TÜRSAB ve Turizm Bakanlığı tarafından kuruluştta yerinde denetime tabidirler.

⁸Seyahat Acentaları Yönetmeliği'ne göre, sektörde 2 yıllık tecrübeye sahip, enformasyon memurluğu sınavında başarı göstermiş, turist rehberi kokartı olan ve yabancı dil bilen kişiler sorumlu müdür olabilmektedirler.

Yönetmeliğin 43. maddesinde (A) grubu ve geçici (A) grubu seyahat acentelerinin yurtdışına düzenleyecekleri turlarda doğabilecek tüketici haklarına karşılık olmak üzere, tur masraflarının %25'i tutarında bir teminatın Bakanlığa verileceği, turun bitişinden itibaren iki ay sonra paraya çevrilmesi herhangi biri tarafından talep edilmeyen teminatın Bakanlık tarafından seyahat acentesine iade edileceği hükme bağlanmıştır.

I.4. AVRUPA BİRLİĞİ UYGULAMALARI

I.4.1. AB Üyesi Ülkelerde TÜRSAB Muadili Kuruluşlar

10

Avrupa Birliği ülkelerinde bulunan seyahat acenteleri ve tur operatörleri, kısa adı ECTAA olan Avrupa Seyahat Acentaları ve Tur Operatörleri Birliği bünyesinde toplanmışlardır. Belçika kanunlarına göre kurulmuş ve merkezi Brüksel'de bulunan, kar amacı gütmeyen uluslararası bir kuruluş olan ECTAA, 1961 yılında Ortak Pazar'a öncülük eden 6 devlet -Almanya, Belçika, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda- tarafından kurulmuştur. Birlik, 1973 yılında Danimarka, İrlanda ve İngiltere; 1981'de Yunanistan; 1986'da İspanya ve Portekiz; son olarak 1995'te Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in de katılımıyla 15 ülke seyahat acenteleri ve tur operatörleri birliklerinin üye olduğu bir örgüt haline gelmiştir. Bunun yanı sıra, ECTAA'nın son yıllardaki uygulamaları, Birliğe 5 tane bağlı üye (Kıbrıs, Macaristan, Romanya, Türkiye, Estonya) ve 3 tane gözlemci üyenin (Hırvatistan, Norveç, İsviçre) katılmasını sağlamıştır. ECTAA, yıllık cirosu yaklaşık 50.000.000.000.-Euro olan, Avrupa çapında irili ufaklı 80.000'den fazla seyahat acentesi ve tur operatörünü temsil etmektedir. ECTAA'ya gerek tam üyelik gerekse bağlı veya gözlemci üyelik başvuruları her iki yılda bir toplanan Genel Kurul tarafından karara bağlanmaktadır. Bir seyahat acentesi ve tur operatörü birliğinin, birtakım yasal prosedürleri gerçekleştirmesinden sonra üyelik başvurusunun Genel Kurul tarafından olumlu bulunması halinde, ECTAA'ya bir üyelik ücreti ödemesi gerekmektedir. Söz konusu bu ücret, birliğin bulunduğu ülkenin büyüklüğü ve zenginliği; ülkenin Avrupa Birliği bütçesine katkısı ve birliğin üye sayısı gibi birtakım somut kriterlere göre belirlenmektedir. Bağlı üyeler ve gözlemci üyelerin ECTAA'ya maddi katkısı ise, üyeye ilgili olarak yapılan idari masraflara (örneğin; toplantı giderleri, posta ve telefon masrafları vb.) bağlı olarak belirlenmektedir.

20

30

Avrupa Birliği ülkelerindeki TÜRSAB benzeri kuruluşlar incelendiğinde, Birliğin Almanya, İngiltere, Fransa, İspanya, İrlanda, Belçika gibi ülkelerin hiçbirinde üyeliğin yasal bir zorunluluk olmadığı görülmektedir.

40

I.4.2. Sektöre Girişe İlişkin Mevzuat

I.4.2.1. AT Anlaşmasının 14. Maddesi

Avrupa Topluluğu Anlaşması'nın 14. maddesi iç sınırların olmadığı, malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının var olan anlaşma hükümlerince temin edildiği bir alandan oluşan iç piyasanın varlığını düzenlemektedir.

İç sınırların olmadığı bir alanda hizmetlerin serbest dolaşımı, Birliğin herhangi bir ülkesinde sahip olunan mesleki lisansın, Birliğin diğer bir üye ülkesinde de tam bir serbesti içinde kullanılabilmesi halinde sağlanmış olur. Fakat turizm sektörüne uygulanabilir karşılıklı niteliklerin tanınmasına ilişkin AB mevzuatı⁹, seyahat acentelerinin iç piyasadan tamamen istifade etmelerini sağlamamaktadır. Ancak, kendi ülkesinde faaliyet gösteren bir seyahat acentesinin, Birliğin başka bir üye ülkesinde de mesleğini icra etmesini kolaylaştırmakta; buna karşın, seyahat acentesini diğer ülkede lisans alma zorunluluğundan muaf kılmamaktadır.

10 I.4.2.2. Kuruluş Özgürlüğü

Avrupa Ekonomik Birliği Anlaşması'nın 43. maddesinde getirilen kuruluş serbestisinin etkili biçimde gerçekleşmesi için, uyum sistemi ve niteliklerin karşılıklı tanınması üzerine düzenlemeler yapılmıştır. Öncelikle, belirli sektörlerde Yönergeler kabul edilmiştir. Bu durum, sektörel yönergelerin kapsamadığı genel bir sistemle takviye edilmiştir. Düzenlemelerin birleştirilmesi ihtiyacından dolayı Konsey, 35 sektörel yönergeyi iptal ederek genel sistemi takviye eden yeni bir yönerge yayınlamıştır.

I.4.2.3. Genel Sistem

20

Sektörel yönergelerin içermediği ve en az üç yıllık üniversite düzeyinde eğitimin gerekli olduğu tüm düzenlenmiş mesleklere¹⁰, 89/48 sayılı Yönerge¹¹ uygulanır. Temel prensip olarak, bir üye ülke, diğer bir üye ülkenin bir meslek için aranan niteliklere sahip olan vatandaşının ülkesinde düzenlenmiş o mesleğe giriş talebini geri çeviremez. Aynı şekilde, üye ülkenin yetkili otoriteleri, söz konusu kişi yönergede belirtilen profesyonel ve akademik eğitim şartlarını yerine getirmişse, kişinin niteliklerinin yeterli olmadığını ileri sürerek girişi reddedemez.

I.4.2.4. Genel Sistemi Takviye Eden 1999/42/EC sayılı Yönerge

30

Yönergenin amacı, bir üye ülkenin teşebbüsleri ve kişileri tarafından diğer bir üye ülkede hizmetlerin kurulmasında kolaylık sağlamaktır. Yönerge, diğer bir üye ülkede yönergenin ekinde listelenen faaliyetlerden birini sürdürmek isteyen üye ülke vatandaşlarına uygulanır. Seyahat acenteliği ve tur operatörlüğü faaliyetleri de söz konusu ekte sayılmıştır.

⁹ 85/368/EEC sayılı ve 16.7.1985 tarihli Konsey Kararı. (Council Decision [85/368/EEC](#) of 16 July 1985 on the comparability of vocational training qualifications [Official Journal L 199 of 31.7.1985])

¹⁰ Seyahat Acenteliği Hizmetleri mesleği de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

¹¹ 89/48 sayılı en az üç yıllık profesyonel stajın tamamlandığını belirten yüksek okul diplomalarının tanınması için genel sistem üzerine Yönerge.

I.4.2.5. Seyahat Acentesi veya Tur Operatörü Kuruluşu İçin Gereken Şartlar¹²

Üye ülkelerde, seyahat acentesi veya tur operatörü olmak için bazı asgari şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Ancak, bu konuda ülkelerin uygulamaları arasında bir paralellik bulunmamaktadır. Örneğin, Almanya, Danimarka, İsveç ve Norveç, seyahat acentesi kuruluşu için herhangi bir lisans alınmasını veya mesleki yeterlilik şartını zorunlu kılmaz iken, Avusturya, Fransa, İrlanda, İtalya, Kıbrıs, Macaristan ve Romanya, her iki şartı da zorunlu tutmaktadır. Belçika, İspanya, Finlandiya, Yunanistan, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz ve İngiltere ise, bu iki şarttan yalnızca bir tanesini zorunlu kılmıştır. Asgari sermaye şartına bakıldığında da, ülkeler arasında yeknesak bir uygulama görülmemektedir. Bu bağlamda, Almanya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, İtalya ve Norveç'te herhangi bir asgari sermaye şartı aranmazken, diğer ülkelerde 70.000.000.-TL ile 300.000.000.000.-TL arasında değişen miktarlarda asgari sermaye şartı aranmaktadır. Bununla birlikte, tüm üye ülkelerde yapılacak turlar için önceden teminat getirilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

Ülkemizde ise, seyahat acentelerinin faaliyet gösterebilmeleri için Bakanlık¹³ tarafından verilen "seyahat acentesi işletme belgesi" sahibi olmaları gerekmektedir. Bu belgeyi almak için yapılan başvuru sırasında Bakanlık, yasa gereği TÜRSAB üyeliğini zorunlu tutmaktadır. TÜRSAB giriş ücreti olarak Kasım 2002 - Kasım 2003 dönemi için belirlenen 50.000.000.000.-TL, yukarıdaki gibi asgari sermaye koşulu veya finansal teminat ya da sigorta niteliğinde olmayıp, sadece işletme belgesi sahibi olabilmenin ön koşulu niteliğinde, geri dönüşü olmayan bir ödemedir. Bunun dışında asgari sermaye koşulu bulunmamakta, Bakanlık tarafından alınan finansal teminatlar ise gruplara göre 12.500.000-50.000.000 TL arasında değişmektedir.

I.5. SAVUNMALAR

Soruşturma konusu ile ilgili olarak TÜRSAB'ın birinci ve ikinci yazılı savunmaları ile sözlü savunma toplantısında yapmış olduğu savunma ve ileri sürdüğü hususlar aşağıda aktarılmaktadır.

I.5.1.Usule İlişkin Savunmalar

TÜRSAB vekili tarafından gönderilen ilk yazılı savunmada,

1. 4054 sayılı Kanun'un 44. maddesi doğrultusunda, soruşturma açılmasına oy çokluğu ile karar verilmiş olduğundan, karara olumsuz oy kullananların muhalefet şerhleri için, 18.3.2003 tarihinde Kuruma yapılan başvuruda karşı oy yazılarının olmadığına şifahi olarak kendilerine beyan edildiği; 4054 sayılı Kanun'un 52 (k) maddesine göre 'varsa karşı oy yazılarının' kararda bulunması gerektiği,

¹² Bu bölümün hazırlanmasında TÜRSAB tarafından yayınlanan 'Avrupa Birliği ve Turizm' adlı kitaptan da yararlanılmıştır.

¹³ 1618 sayılı Kanun'da Bakanlık, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı olarak tanımlanmıştır. Bakanlığın bugünkü ismi Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır.

2. 4054 sayılı Kanun'un 53. maddesi ve Rekabet Kurumu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 24. maddesi ifadesi ile de, alınan kararın üyeler tarafından imzalanması ve karşı oy yazısını tutanağa yazdırması ve altını imzalaması yükümlülüğü getirildiği, Birliğe tebliğ edilen Soruşturma Kararı'nın üyeler tarafından imzalanmadığı, bu nedenle işbu soruşturma kararının Kanun ve yönetmeliğe aykırı olduğu,

öne sürülmüştür.

I.5.2.Esasa İlişkin Savunmalar

TÜRSAB vekili tarafından, esasa ilişkin olarak;

10 Yazılı savunmalarda,

1. Genel Kurul'a, kayıt ücreti ve aidat miktarını tespit etme yetkisinin, 1618 sayılı Kanun'la ve bu kanundan dayanağını alan Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği ile verilmesi dolayısıyla, soruşturma açılmasına karar verilmesinin haksız ve Anayasa'ya aykırı olduğu,
2. İşletme gücü yeterli olmayan acentenin düzenlenen organizasyonlardaki başarısızlığının tüketicinin de maddi ve manevi mağduriyetlerine yol açtığı, Rekabet Kanunu'nun 5. maddesine göre "Tüketicinin bundan yarar sağlaması" halinde teşebbüs birliklerinin kararlarına 4. madde hükümlerinin uygulanmasından muaf tutulabileceği için, seyahat acentelerinin sunduğu hizmetin tüketiciye sunulması nedeniyle tüketicinin ve kamu menfaatinin korunması amacıyla soruşturma açılmasına gerek olmadığı,
3. TÜRSAB'ın 1618 sayılı Kanun'la pazar araştırmaları ve seyahat acenteliği konusunda incelemeler yapmak, birlik üyeleri arasında haksız rekabeti önlemek, seyahat acenteleri personelinin yetiştirilmesi için kurslar ve seminerler düzenlemek, Bakanlıkça istendiğinde görüş bildirmek, uluslararası kuruluşlarda seyahat acentalarını temsil etmekle görevlendirildiği,
4. Genel Kurul kararlarının, üye kayıt ücreti ve yıllık aidata ilişkin kararların usule uygun olduğu ve bugüne kadar Genel Kurul kararının iptaline yönelik bir dava açılmadığı,
5. Şube açılışında da giriş aidatının ¼'ünün ödendiği, dolayısıyla giriş ücretinin yalnızca sektöre giriş yapacakları değil, birlik üyesi seyahat acentelerini de ilgilendirdiği,
6. Soruşturma açılmasına esas teşkil ettirilen 2001 Genel Kurulu'nda, 2001-2002 yılında 103 kişinin imzası ile ilk yıl için 100.000.000.000.-TL, ikinci yıl için 150.000.000.000.-TL önerilmiş olmasına rağmen, 43 imza ile birinci yıl 35.000.000.000.-TL, ikinci yıl 50.000.000.000.-TL önerilen makul artış oranını haiz önerenin Genel Kurul'da kabul edildiği,
7. 2328 merkez, 1008 şube olmak üzere toplam 3336 (A) grubu; 466 merkez, 47 şube olmak üzere toplam 513 (A) geçici; 225 merkez, 20 şube olmak üzere 245 (B) grubu; 343 merkez, 61 şube olmak üzere toplam 404 (C) grubu işletme belgesini haiz, toplam 4498 acente mevcut olduğundan, sektörde faaliyetin sınırlandırılmadığı ve acente sayısının da artış gösterdiği,

8. Genel Kurul kararının alınmasında rekabeti engelleyici, sınırlayıcı bir amaç taşınmadığı, kasıt ve suiniet olmadığı; TÜRİSAB tarafından rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacıyla bir karar alınmadığı,
9. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un, bir genel kanun olduğunun doktrinde kabul edildiği; Rekabet Kurulu tarafından verilen Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu, Elektrik Mühendisleri Odası Kararı ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası kararlarında özel yasaları doğrultusunda faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının bu hakkı yasadan alması nedeniyle Kurul'un kendisinin yetkili olmayacağına karar verdiği; düzenlemenin yasadan doğması halinde Rekabet Kurulu'nun kendisini yetkili görmediği;

Sözlü savunmada ise, 1999 yılındaki depremin, arkasından PKK terörünün, 1996 yılındaki Orta Asya ve Rusya'daki ticarî, ekonomik krizin ve dalgalı kur uygulamasının sektöre girişi engellediği; sektöre girişi engelleyen TÜRİSAB'ın Genel Kurulu olmadığını, dolayısıyla, sektöre girişi engellemeyi sadece ve sadece üye kayıt ücretinin yüksekliğine bağlamanın yanlış olduğu;

belirtilmiştir.

I.6. SAVUNMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

I.6.1. Usule İlişkin Savunmaların Değerlendirilmesi

I.6.1.1. Soruşturma Açılması Kararında Karşı Oy Yazılarının Bulunmadığı Savunması

4054 sayılı Kanun'un 52. maddesinde kararlarda bulunması gereken hususlar sıralanmıştır ve (k) bendinde 'varsa karşı oy yazıları' kararların ihtiva edeceği hususlar arasında belirtilmiştir. Ancak söz konusu madde, Rekabet Kurulu tarafından verilen nihai kararları düzenler. Rekabet Kurulunun verdiği soruşturma açılması kararı, nihai karar olmayıp, ara karar niteliğindedir. Dolayısıyla, karşı oy yazılarının kararda olmaması kararı Kanun ve Yönetmeliğe aykırı kılmamaktadır.

I.6.1.2. Soruşturma Açılması Kararının Üyelerce İmzalanmadığı Savunması

Kararda toplantıya katılan üyelerin imzaları bulunmaktadır; ancak, tebligat aşamasında ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde, yazı ekinde bulunan belgelerdeki imzalar çıkarılmıştır.

I.6.2. Esasa İlişkin Savunmaların Değerlendirilmesi

I.6.2.1. Genel Kurul'un Üye Kayıt Ücreti ve Aidat Miktarını Belirleme Yetkisinin Dayanağını 1618 sayılı Yasa'dan Aldığı Savunması

Genel Kurul'un yasadan ve yönetmelikten aldığı yetkiye dayanarak giriş ücreti ve aidat miktarını tespit etmesi, soruşturma açılmamasını gerektiren bir unsur olarak kabul edilemez. Aksine, Genel Kurul'un yasal yetkisini 4054 sayılı

Kanun'a aykırılık teşkil edecek surette, bir piyasadaki rekabeti kısıtlayıcı şekilde kullanmaması gerekmektedir. Yasanın verdiği yetki, Genel Kurul tarafından bir başka yasal düzenlemeyi ihlal edecek şekilde kullanılmamalıdır. Yetkinin yasa ile tanınmış olması, 4054 sayılı Kanun'a aykırılık hususunu ortadan kaldırmamaktadır; çünkü giriş ücretinin belirlenme kriterleri ve sınırları yasal çerçevede belirlenmemiştir.

10 **I.6.2.2. İşletme gücü yeterli olmayan acentenin düzenlenen organizasyonlardaki başarısızlığının tüketicinin de maddi ve manevi mağduriyetlerine yol açtığı, bu nedenle soruşturma açılmasına gerek olmadığı savunması**

20 Seyahat acenteleri, kendilerinin veya tur operatörlerinin düzenlediği paket turları satan perakendeci teşebbüsler olarak tanımlanabilirler. İşletme gücü yeterli olmayan acentenin düzenlediği organizasyondaki başarısızlığın tüketici mağduriyetine yol açmasının önüne geçmek için başka türlü mekanizmalar kurulabilir. Ayrıca her ölçekteki seyahat acentesi çok yüksek bir işletme gücüne ihtiyaç duymaz. Bu tür mağduriyetlerin önüne geçmek için dünyada kullanılan (fonlar, sigortalar, vb.) araçlar mevcutken, giriş ücretinin yüksek tutulup sektöre girişi sınırlamak gibi bir araç kullanmak sağlıklı değildir. Zira tüketici mağduriyeti, büyük ölçekli işletmelerde de söz konusu olabilmektedir.

30 **I.6.2.3. TÜRSAB'ın 1618 sayılı Kanun'la sektöre ilişkin konularda faaliyet göstermekle görevlendirildiği, görevlerini yerine getirebilmek için gelire ihtiyacı olduğu savunması**

30 Turizm gibi hassas bir sektörün önde gelen mesleki birliği konumundaki TÜRSAB'ın kendisine yasa ile verilen görevleri yerine getirebilmek için ciddi gelir kaynaklarına ihtiyacı olduğu açıktır; ancak bu durum, giriş ücretinin Genel Kurul'da yüksek belirlenmesini mazur gösteremez. Çünkü, TÜRSAB'ın gelirleri arasında yer alan diğer bir kalem olan yıllık aidatlar düşük tutulmaya çalışılmaktadır. Hal böyle iken, giriş aidatları yoluyla Birliğe gelir sağlanmaya çalışıldığı savunması kabul edilemez.

Ayrıca geçmiş döneme ilişkin rakamlar, giriş ücreti arttıkça TÜRSAB'ın bu kalemden elde ettiği gelirin reel olarak azaldığını göstermektedir.

40 **I.6.2.4. Genel Kurul kararlarını, üye kayıt ücreti ve yıllık aidata ilişkin kararların usule uygun olduğu ve bugüne kadar Genel Kurul kararının iptaline yönelik bir dava açılmadığı savunması**

40 Soruşturma konusu, Genel Kurul kararlarının, giriş ücreti ve yıllık aidatların 1618 sayılı Kanun'a uygunluğu veya aykırılığı değil, giriş ücretine ilişkin kararın 4054 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil edip etmediğidir. Bugüne kadar, Genel Kurul kararına yönelik iptal davası açılmamış olması, 4054 sayılı Kanun'a göre soruşturma açılmamasını gerektiren bir husus olarak değerlendirilemez.

I.6.2.5. Şube açılışında da giriş aidatının ¼'ünün ödendiği; dolayısıyla giriş ücretinin yalnızca sektöre giriş yapacakları değil, birlik üyesi seyahat acentalarını da ilgilendirdiği savunması

10 Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği'nin 20. maddesinde, merkeze bağlı her şube için giriş aidatının dörtte biri oranında ayrıca kayıt ücreti alınacağı düzenlemesi yer almaktadır. Ancak, giriş ücretinin yüksek seviyelerde belirlenmesi, birlik üyesi seyahat acentalarının sahip oldukları belgenin değerini artırdığı için, şube açılması durumunda dahi, seyahat acentesi toplamda kazançlı çıkmaktadır.

I.6.2.6. Soruşturmaya esas teşkil ettirilen 2001 Genel Kurulu'nda makul artış oranını haiz önerenin Genel Kurul'da kabul edildiği savunması

20 Kayıt ücretine ilişkin önergelerin, yalnızca yasadan alınan yetkiyi kullanmak amacıyla değil; mevcut belgelere değer kazandırmak, seyahat acenteliği hizmetleri pazarına girişi engellemek gibi başka amaçlar göz önünde bulundurularak belirlendiği ifade tutanaklarında sabittir. Ayrıca, verilen önergeler arasından "makul artış oranını haiz" olduğu iddia edilen önerenin kabul edilmiş olmasının, bu miktarda belirlenen kayıt ücretinin piyasaya girişi engellemediğinin göstergesi olarak kabul edilemeyeceği kanaatine varılmıştır.

I.6.2.7. Sektörde şubelerle birlikte toplam 4498 acenta mevcut olduğundan, sektörde faaliyetin sınırlandırılmadığı ve acenta sayısının artış gösterdiği savunması

30 Mevcut acente sayısının yüksek oluşu, giriş ücretinin rekabeti kısıtlayıcı, sektöre girişleri engelleyici olmadığını göstermez. Önemli olan, giriş ücretinin yeni girişleri engelleyici niteliğinin olup olmadığıdır. Ayrıca, tam rekabet şartlarının geçerli olduğu bir pazarda, pazara giriş serbest olduğundan, teşebbüsler giriş yapmaya kendi iradeleriyle karar verirler. Pazardaki teşebbüs sayısı doyma noktasına geldiğinde, pazara giriş yapmak ekonomik açıdan rasyonel değildir; dolayısıyla, böyle bir durumda teşebbüsler pazara girmemeyi tercih ederler. Ancak, TÜRSAB giriş ücretinin, bütün bunlardan farklı olarak ilgili pazarda yapay bir giriş engeli teşkil ettiği kanaatine varılmıştır.

I.6.2.8. TÜRSAB Genel Kurul kararının alınmasında rekabeti engelleyici, sınırlayıcı bir amaç taşınmadığı, kasıt ve suiniet olmadığı savunması

40 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde "Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır." hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla yalnızca, rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararları değil; aynı zamanda bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararları da hukuka aykırı ve yasaktır.

I.6.2.9. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un genel kanun olduğunu ve Rekabet Kurulu'nun çeşitli kararlarında düzenlemenin yasadan doğması halinde kendisini yetkili görmediği savunması

Yazılı savunmada Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu kararı, Elektrik Mühendisleri Odası kararı ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası kararlarına atıfta bulunulmuş, incelenen kararlarda düzenlemenin yasadan doğması halinde Rekabet Kurulu'nun kendisini yetkili görmediği belirtilmiştir. İlk yazılı savunmada özel kanun-genel kanun uyumsuzluğu ile ilgili olarak, İ.Yılmaz ASLAN'ın "Eğer belirli bir konuda rekabetin bozulmasına yol açan bir yasa hükmü varsa ya da yasayla devlete ya da herhangi bir devlet kuruluşuna böyle bir yetki tanınmışsa burada hüküm çatışmasından söz ederiz. Burada aşağı yukarı daima ikinci kural, daha bir özel hüküm olduğu için önce uygulanır. Birlik kararının uyulması zorunlu olan bir kamusal karardan kaynaklanıyor olması halinde dahi kamusal tasarrufun iptal edilmediği sürece geçerli olduğunu ve aksi halin devletin koyduğu ve uyulması zorunlu olan kurallara uyduğu için kişilere yaptırım uygulanması doğru değildir." görüşlerine yer verilmiştir. Ancak burada kastedilen, yasada bulunan rekabeti sınırlayıcı bir hükmün varlığıdır. 1618 sayılı yasadaki Genel Kurul'a tanınan giriş ücreti belirleme yetkisi, rekabeti sınırlayıcı bir hüküm değildir; ancak bu yetki, rekabeti sınırlayıcı biçimde kullanılabilir bir yetkidir. Dolayısıyla, giriş ücretine ilişkin Genel Kurul kararının dayanağını 1618 sayılı özel kanundan almasının, alınan kararın 4054 sayılı Kanun'a aykırılık göstermesine gerekçe olarak gösterilemeyeceği kanaatine varılmıştır. 4054 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil eden husus, Genel Kurul'a yasa ile böyle bir yetki tanınmış olması değil; Genel Kurul'un bu yetkiyi kullanım biçimidir.

I.6.2.10. Sektöre girişi engelleyen giriş ücreti değil, terör, ekonomik kriz, dalgalı kur uygulaması vb faktörler olduğu savunması

Bu sayılanların sektöre girişi asıl engelleyen faktörler olmaları için, bu dönemde sektörün küçülmüş olması gerekir. Halbuki ülkemiz turizm gelirleri, 1995 yılında 4.957.000.000.-ABD Doları iken, 2002 yılında 11.900.900.000.-ABD Doları'na yükselmiştir. Aynı dönemde ülkemizin dünya turizm pastasından aldığı pay da sürekli artmıştır. Bu artışlara karşın, turizm sektörünün en büyük alt pazarlarından biri olan seyahat acentalığı hizmetleri pazarına girişin terör, ekonomik kriz vb nedenlerle azaldığı savunmasının kabul edilemeyeceği kanaatine varılmıştır.

J. GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK

J.1. TÜRSAB'IN TEŞEBBÜS BİRLİĞİ NİTELİĞİ

4054 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde teşebbüs, "piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek veya tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler" olarak tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir teşebbüsün mal veya hizmet üreten ya da pazarlayan, gerçek veya tüzel, kamu ya da özel tüm birimler için bağımsız karar verebilmesi ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil etmesi gerekir. Bu çerçevede, TÜRSAB'a üye olan ve hizmet üreten satan

seyahat acenteleri, 4054 sayılı Kanun'a göre teşebbüs olarak nitelendirilmektedir.

10 1618 sayılı 'Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'nun 32. maddesine göre; seyahat acenteleri, seyahat acenteliği mesleğinin yurt ekonomisi ve turizmüne uygun surette gelişmesini sağlayıcı tedbirleri almak ve meslek ahlak ve tesanüdünü korumak amacıyla Seyahat Acentaları Birliği adı altında kamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliği haiz bir Birlik kurarlar ve seyahat acentelerinin bu birliğe üye olmaları zorunludur. 4054 sayılı Kanun çerçevesinde, teşebbüs konumunda bulunan seyahat acentelerinin TÜRSAB'a üye olmaları ve üyeliklerini devam ettirmeleri yasal bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. TÜRSAB, 1618 sayılı Kanun uyarınca kurulmuş, tüzel kişiliği haiz bir meslek birliğidir. Meslek mensuplarının uymaları zorunlu yasal düzenlemelere uymamaları durumunda disiplin cezası uygulama ve Turizm Bakanlığı'na meslekten çıkarılmaları ve yetki belgelerinin alınması konularında bildirimde bulunma yetkisi bulunmaktadır.

20 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde "Teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzel kişiliği haiz ya da tüzel kişiliği olmayan her türlü birlik" teşebbüs birliği olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, seyahat acenteliği hizmetleri sunan tüm seyahat acentelerinin üye olmak zorunda oldukları TÜRSAB, 4054 sayılı Kanun çerçevesinde teşebbüs birliği konumundadır.

30 Nitekim, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından kendi birliklerine bağlı meslek odalarının asgari ücret tarifelerinin ve TMMOB üyesi olan Şehir Plancıları Odası'nca şehir plancılarının asgari ücret tarifelerinin belirlenmesi suretiyle adı geçen Birlik ve Odanın 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal ettikleri iddiasıyla açılan soruşturmaya ilişkin olarak Rekabet Kurulu'nun 22.1.2002 tarih ve 02-04/40-21 sayılı Kararında da; meslek odalarına üye olan ve mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı gibi alanlarda hizmet üretilen serbest meslek mensuplarının her biri 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesi anlamında "teşebbüs", ve haklarında soruşturma yürütülen TMMOB ile TMMOB Şehir Plancıları Odası, ihlal konusu eylemler bakımından 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesi anlamında birer "teşebbüs birliği" olarak değerlendirilmiştir.

J.2. TÜRSAB GENEL KURULU'NUN YETKİLERİ VE GENEL KURUL KARARI'NIN TEŞEBBÜS BİRLİĞİ KARARI NİTELİĞİ

40 1618 sayılı yasa gereği 15.6.1973 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliğinin 12. maddesinin (i) bendi uyarınca hazırlanan TÜRSAB İç Tüzüğü'nün 7-39. maddeleri arasında Genel Kurul'un yetki ve çalışma şekilleri ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre, Genel Kurul, Birliğin en üst organıdır. Genel Kurul, her seyahat acentesinin temsilci olarak göndereceği birer sahip veya birer sorumlu müdüründen oluşur. Her seyahat acentesinin bir oy hakkı vardır, şubelerin temsil ve oy hakkı yoktur. Genel Kurul yasa gereği iki yılda bir Kasım ayında olağan olarak toplanır. Ayrıca Genel Kurul, Yönetim Kurulu tarafından veya Bakanlıkça re'sen olağanüstü toplantıya çağrılabilir. Toplantı nisabı, birlik üye sayısının yarısından bir fazlasıdır. Ancak, ilk toplantıda bu çoğunluk

sağlanamadığı takdirde, müteakip toplantı, çoğunluk aranmaksızın yapılır. İç Tüzüğün 31. maddesi uyarınca Genel Kurulda kararlar Genel Kurula katılanların oy çokluğu ile alınır.

10 Gündemi düzenleyen 15. maddeye göre, gündem, yönetim kurulu tarafından belirlenir ve genel kurulda yalnızca gündemde yer alan maddeler görüşülür. İç Tüzük'te olağan bir Genel Kurul gündeminde bulunması zorunlu hususlar da belirtilmiştir. Bunlar; a) Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu raporlarının okunması ve görüşülmesi, b) bilanço ve gelir-gider hesabının okunması ve görüşülmesi, c) yeni dönem tahmini bütçesinin okunması ve görüşülmesi, d) Yönetim Kurulunun ibrası, e) Birlik Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu ve Disiplin Kurulu asil ve yedek üyelerinin seçimi ve f) dilekler.

20 Seyahat Acenteleri Birliği Yönetmeliği'nin 12. maddesinde Genel Kurulun görevleri şu şekilde sıralanmıştır; a) Birliğin hesaplarını incelemek, Yönetim Kurulu raporlarını görüşüp karara bağlamak, Yönetim Kurulunu ibra etmek, b) Birliğin çalışma programı ve bütçesini görüşüp karara bağlamak, idarecilere ve temsilcilere verilecek ücretler ile bunlara ilişkin her türlü ödenek ve yollukları tespit etmek, c) Genel Kurul üyelerinin yirmide biri tarafından görüşülmesi veya gündemden çıkarılması istenen konuları görüşmek ve gündeme alınan maddeleri karara bağlamak, d) Yönetim Kurulu tarafından Genel Kurula arz olunan hususları görüşüp karara bağlamak, e) Yönetim, Denetim ve Disiplin Kurulu üyelerini seçmek, f) *Üye kayıt ücreti ve aidat miktarını tespit etmek*, g) Birliğe lüzumlu taşınmaz malların satın alınması veya mevcut taşınmaz malların satılması hususunda Yönetim Kurulu'na yetki vermek, h) Seyahat Acentaları Birliği'nin şubelerinin açılmasına veya kapatılmasına, Birliğe kayıtlı üye sayısının en az salt çoğunluğu ile karar vermek i) Birlik Yönetim Kurulunca hazırlanacak İç Tüzük'ü incelemek ve kabul etmek, İç Tüzük değişikliklerini kabul veya reddetmek.

30 TÜRSAB üyesi olan acenteler, Genel Kurul'da oy hakkına sahiptirler ve yasa gereği acente giriş ücretlerine ilişkin karar alma yetkisine sahip olan Genel Kurul tarafından verilen her türlü karar, 4054 sayılı Kanun çerçevesinde teşebbüs birliği kararı niteliğindedir. Zira, "Teşebbüs birlikleri tarafından gerçekleştirilen her türlü sözlü veya yazılı mahiyetteki düzenleme, üyelerinin kabul etmesi ve uyması şartıyla karar niteliğinde kabul edilebilecektir. Kararın birlik tarafından alınmış olması şart değildir. Birlik mevzuatına göre karar alma yetkisine sahip bir kurul veya yönetimin aldığı karar da aynı kapsamda bir karar niteliğindedir¹⁴. Ayrıca, bir teşebbüs birliği kararının varlığı için, birliğin statüsünden kaynaklanması ve organlarının iradesini yansıtmamasıyla, üyelerin statüyü kabulü ile tavsiyenin bu statüye dayanılarak çıkarılması yeterli olacaktır¹⁵."

¹⁴GREEN, N. ve A. ROBERTSON (1997), Commercial Agreements and Competition Law, London.

¹⁵Güzel, Oğuzkan; Rekabet Hukukunda Teşebbüs ve Teşebbüs Birlikleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Eylül 2001, Ankara.

J.3. TÜRSAB GENEL KURUL KARARI'NIN 4054 SAYILI KANUN'UN 4. MADDESİNE AYKIRILIK TEŞKİL ETTİĞİNE DAİR DEĞERLENDİRME

4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde "Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri" yasaklanmıştır. Maddenin devamında, bu haller tahdidi olmamak üzere sıralanmış, maddenin (d) bendinde "...piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi" de 'rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar' arasında sayılmıştır. Söz konusu maddenin gerekçesinde de, teşebbüslerin ortak sorunlarıyla ilgilenmek üzere oluşturdukları birliklerin zaman zaman üyeleri arasında rekabeti önleyerek üyelerinin daha fazla kazançlar elde etmelerine hizmet edici kararlar alabilecekleri, bu gibi kararların da rekabet sistemine aykırı ve yasak olduğu ifade edilmektedir.

J.3.1. Giriş Engeli Kavramı

Kanun'da yer alan 'Piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi' ifadesi, ekonomi literatüründe 'giriş engeli' kavramı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Giriş engelini herkesçe kabul edilen tek bir tanımı bulunmamaktadır. Stigler¹⁶, giriş engelini "bir pazara yeni giriş yapanların katlandığı, ama pazarda faaliyet gösterenlerin katlanmadığı üretim maliyeti" olarak tanımlamıştır. Benzer olarak, Baumol ve Willig¹⁷, "yeni giriş yapan için harcama gerektiren, ama pazarda faal olan bir firmaya dengi bir maliyeti bulunmayan herhangi bir kalem" şeklinde tanımlamışlardır. Von Weizsäcker, Stigler'in tanımına "sosyal bakımdan kaynak dağılımının çarpıtılması" şartını eklemiştir¹⁸.

Pazara giriş engeli niteliğini taşıyan unsurlar, genel ekonomiden, pazarın yapısından veya pazardaki firmaların davranışlarından kaynaklanabilir. Söz konusu unsurların başlıcaları; sermaye gereksinimi, ölçek ekonomisi, ürün farklılaştırmaları veya çeşitlendirmeleri, batık maliyetler, pazardan çıkış engelleri, dikey bütünleşme, misilleyici ve önleyici firma davranışları, mutlak maliyet avantajları, atıl kapasite, satış maliyetleri, patentler ve/veya lisanslar, dağıtım ağına giriş ve hükümet politikalarıdır.

Avrupa Birliği Hukuku uygulamasında, Komisyon ve Adalet Divanı, giriş engeli kavramını açık bir şekilde tanımlamamakla birlikte, kararlarında bu kavramı geniş yorumlamakta ve bu bağlamda, dikey bütünlük, fazla kapasite, finansal güç, ürün farklılaşması ve hukuken korunan sınai mülkiyet hakları gibi, çok farklı faktörleri somut olay kapsamında giriş engeli olarak nitelendirmektedir. Bu geniş yorumlamaya bağlı olarak, giriş engeli doktrinde "ilgili piyasaya yeni girecek olan teşebbüslerin karşılaştıkları her türlü zorluk" olarak

¹⁶STIGLER, G. (1983), *The Organization of Industry*, The University of Chicago Press, Chicago.

¹⁷BAUMOL, W; R.WILLIG (1986), "Contestability: Development since the Book" J.S.VICKERS vd. (Ed.) *Strategic Behavior and Industrial Competition*, Clarendon Press, Oxford.

¹⁸(1994) Barriers to Entry and Exit in UK Competition Policy, Office of Fair Trading Research Paper, No:2, London.

tanımlanmaktadır. Giriş engelinin daha geniş olan bir diğer tanımına göre, "giriş engeli, bir endüstriye girmek isteyen teşebbüslerin katlanmak zorunda olup da, halen o piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin katlanmakla yükümlü olmadıkları üretim maliyetidir". Piyasaya yeni giriş yapacak teşebbüs için giriş engeli olarak nitelendirilebilecek pek çok durum olmakla birlikte, AB Hukuku uygulamasında hakim durumda olmanın diğer göstergesi olarak kabul edilen temel birtakım giriş engeli görünümünü ifade etmekte fayda vardır. Sınırlayıcı sayılması mümkün olmayan giriş engeli görünümüleri, somut olayda birbirinden bağımsız olarak bulunabileceği gibi, bir arada da bulunabilirler¹⁹.

10

Bir pazarda yüksek kar oranlarının olması, yeni girişi teşvik eder. Yeni girişler ise rekabetin artmasına neden olur. Bu nedenle, sektörde faaliyet gösteren firmalar açısından, yeni girişi engellemek, mevcut kar marjlarını korumak için zaman zaman başvurulan bir yöntemdir. Ancak, pazara yeni girişi engellemek isteyen teşebbüslerin, belirli miktarda pazar gücünü ellerinde bulundurmaları gerekir. Şikayet konusu özelinde bu güç, TÜRSAB Genel Kurulu'na kanunla verilmiştir.

20

TÜRSAB'a üye olmak için ödenen giriş ücreti, pazara yeni giriş yapılırken katlanılan bir maliyet kalemidir. Yukarıdaki tanımlar ışığında, 'pazara giriş engeli' işlevi gören TÜRSAB giriş ücreti şu nitelikleri taşımaktadır:

30

Sermaye Gereksinimi: En temel giriş engeli olan sermaye gereksinimi, pazara yeni giriş yapan firmanın katlanmak durumunda olduğu başlangıç maliyetleri için ihtiyaç duyulan sermayeyi ifade etmektedir. Seyahat acenteleri hizmetleri pazarına giriş yapmak için ofis kurulması, reklam harcamaları, gerekli donanımın sağlanması gibi başlangıç maliyetlerine katlanmak gerekmektedir. Bunlara ek olarak, TÜRSAB'a nakit olarak ödenmesi gereken giriş aidatı ayrıca, bir maliyet kalemi oluşturmaktadır.

40

Batık Maliyet: Pazara giriş yapmak için yapılan bazı harcamalar, kısa veya uzun vadede likiditeye dönüştürülemeyebilir. Örneğin, promosyon harcamaları, başka bir amaç için kullanılmayacak ekipman, pazarlama ağı için yapılan yatırımlar, vb. batık maliyet kalemi teşkil edebilirler. TÜRSAB giriş aidatı, sadece sektöre giriş yapmak için ödenen, bunun karşılığında temin edilen belge de çoğu zaman likit olmayan veya bütünüyle geri döndürülemeyen bir maliyet kalemi niteliğindedir.

Pazardan Çıkış Engeli: Pazara giriş yapmak için üstlenilen maliyetler, işlerin iyi gitmemesi durumunda pazardan çıkmayı rasyonel olmaktan çıkarabilir. Bu nedenle, çıkış engellerinin yüksek olduğu bir pazar, yeni giriş yapmayı alıkoyucu bir etki yapabilir. TÜRSAB giriş ücreti, anında likiditeye dönüştürülemediği veya yatırılan nakit para bütünüyle geri alınamadığı durumlarda pazardan çıkış engeli niteliğini taşımaktadır²⁰.

¹⁹SANLI, K.C.; 'Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği', Ekim 2000, Rekabet Kurumu, Ankara; s. 253.

²⁰Seyahat acentesi işletme belgesi iptal edildiğinde, giriş ücreti iade edilmemektedir. Devir söz konusu olduğunda ise, işletme belgesinin değeri bölgeden bölgeye değişmektedir; örneğin, giriş ücretinin 50 milyar TL seviyesinde olduğu sırada İstanbul'da bu miktar 35-40 milyar TL,

J.3.2. TÜRSAB Giriş Ücretinin İlgili Pazara Girişi Engelleyici Niteliği

Giriş ücretinin reel olarak giderek yükselmesi, pazara daha sonra giriş yapanın daha fazla giriş maliyetine katlanmasına neden olmaktadır. Bu miktara, halen faal olan acenteler karar verdiklerinden dolayı, TÜRSAB Genel Kuruluna ait olan bu tasarruf, aynı zamanda Krattenmaker ve Salop'un²¹ ifadesiyle "rakiplerin maliyetini yükseltici bir davranış" niteliğindedir.

10 Daha önceki bölümlerde ifade edildiği gibi, konu ile ilgili bütün faktörler TÜRSAB Genel Kurul üyelerinin giriş ücretini yüksek belirlemeleri yönünde teşvik edici niteliktedir. Şöyle ki, yüksek giriş ücreti, hem sektöre daha az giriş olmasına, hem de mevcut işletme belgeleri devredilebildiğinden, eldeki belgelerin değer kazanmasına neden olmaktadır. Giriş ücretinin herhangi bir nesnel kritere bağlı olarak belirlenmemektedir. Bunun yanı sıra, soruşturma sürecinde görüşülen sektör mensuplarının ifadeleri ve TÜRSAB'ın yazılı savunması da bu hususu doğrulamaktadır.

20 Giriş ücreti, seyahat acenteleri gruplarından ve bölgesel ayırımından bağımsız olarak, bütün yeni giriş yapan acenteler için aynıdır. İlgili pazar, turizm faaliyetlerine bağlı olarak ülkemizin her yerinde homojen bir yapıya sahip değildir. Bunun bir sonucu olarak, örneğin, İstanbul'da 1514 acente (merkez ve şube toplam) mevcut iken, Burdur, Çankırı, Gümüşhane ve Bayburt illerinde hiç acente bulunmamakta; 47 ilde ise, 10'dan az sayıda acente bulunmaktadır. Buna rağmen, giriş ücretinin her bölge ve ilde aynı miktarda olması ülke gerçekleriyle bağdaşmamakta, özellikle ilgili pazarın canlı olmadığı az gelişmiş bölgelerde yerleşik teşebbüsler aleyhine bir durum ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, her grup seyahat acentesi için aynı miktar giriş ücreti talep edilmesi de, göreceli olarak daha küçük ekonomik güce sahip teşebbüsler aleyhine girişimciliği caydırabilecek nitelikte, piyasaya giriş engeli olarak daha bariz bir rekabet kısıtı yaratmaktadır.

30 Yukarıda yer verilen bilgi, tespit ve açıklamalar çerçevesinde, TÜRSAB Genel Kurulu'nca belirlenen üyelik giriş ücretinin, ilgili pazara girişi engelleyici nitelikte, dolayısıyla ilgili pazarda "rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı" bir etki doğuran bir teşebbüs birliği kararı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

K. SONUÇ

40 Önaraştırma ve soruşturmaya ait tüm savunma, ek savunma, sözlü savunma toplantısının ses kayıtlarının yazılı açılımı, raporlar, Danıştay'ın iptal kararları, tüm dosya münderecatında yer alan bütün bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda;

1- Rekabet Kurulu'nun 15.8.2005 tarihli ve 05-51/785-M sayı ile

"soruşturmayı yürüten Kurul üyesinin nihai karar toplantısına katılarak oy kullanmasının hukuka aykırı olduğu gerekçesine dayanan ve Kurumumuzca

Bursa ve Marmaris'te 25-30 milyar TL arasında değişmekte olduğu, soruşturma sırasında görüşülen sektör çalışanları tarafından ifade edilmiştir.

²¹Krattenmaker, G.T., S.C. Salop (1986), Anticompetitive Exclusion: Raising Rivals' Cost to Achieve Power over Price, The Yale Law Journal, Vol. 96, No: 2, s. 246-247.

tebellüğ edilen ve Danıştay 13. Dairesi ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun değişik kararlarıyla yerleşik hale gelen mahkeme kararlarının bugünkü tarihten itibaren temyiz edilmemesine ve yürütmenin durdurulması kararı verilenler açısından itiraz edilmemesine; gelecekte de bu nitelikteki bir gerekçeyle Kurumumuza tebliğ edilecek tüm kararların temyiz edilmemesine ve yürütmenin durdurulması kararı verilenler açısından itiraz edilmemesine”

şeklinde alınan kararı uyarınca ilgili Danıştay kararının temyiz edilmeksizin dosyanın yeniden değerlendirilebileceğine OYÇOKLUĞU ile,

10

2- 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un uygulanması bakımından:

a) “Seyahat Acenteliği Hizmetleri” pazarında faaliyet gösteren seyahat acentelerinin birer “teşebbüs” olduğuna OYBİRLİĞİ ile,

b) Seyahat acentelerinin ilgili mevzuat gereği üye olmak zorunda buldukları Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)’nin bir “teşebbüs birliği” olduğuna OYBİRLİĞİ ile,

20

c) TÜRSAB Genel Kurulu’nda alınan soruşturma konusu kararın bir “teşebbüs birliği kararı” niteliğinde olduğuna OYBİRLİĞİ ile;

3- a) TÜRSAB’ın Kasım 2001 tarihinde yapılan 15. genel kurulunda alınan karar ile piyasaya yeni girişleri engelleyici nitelikte yüksek giriş ücreti belirlemek suretiyle 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesinin ihlal edildiğine OYÇOKLUĞU ile;

30

b) Bu ihlâlden dolayı TÜRSAB’a, 2002 yılı sonunda oluşan gelirlerinin takdiren %3’ü oranında olmak üzere 193.764,29 YTL (Yüzdoksanüçbinyediyüzaltmışdört Yeni Türk Lirası, yirmidokuz Yeni Kuruş) para cezası verilmesine OYÇOKLUĞU ile;

4- 5388 sayılı Kanun’un 2. maddesi ile 4054 sayılı Kanun kapsamında bulunan anlaşmaların bildirilmesi yükümlülüğü kaldırıldığından, bu konuda karar verilmesine gerek olmadığına OYBİRLİĞİ ile,

40

5-a) Rekabet Kurulu tarafından tespit edilen bu ihlale nasıl son verileceğine ilişkin olarak, 4054 sayılı Kanun’un 9. maddesi birinci fıkrası doğrultusunda; TÜRSAB 15. Genel Kurulu’nda alınan ve piyasaya giriş engeli teşkil ettiği tespit edilen giriş ücreti ile ilgili kararın uygulamasının durdurulması ve bu yönde işlem yapıldığı konusunda Rekabet Kurumu’na bilgi verilmesi gerektiğinin TÜRSAB’a bildirilmesine OYÇOKLUĞU ile;

b) Soruşturmaya konu genel kurul kararının uygulamasının durdurulması ve bununla ilgili işlemlerin tekemmül ettirilmesi için adı geçen teşebbüs birliğine 45 gün süre verilmesine, aksi takdirde 4054 sayılı Kanun’un 17. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca hergün için süreli para cezası ile cezalandırılacaklarının hatırlatılmasına OYÇOKLUĞU ile;

50

06-45/572-156

karar verilmiştir.

(22.06.2006 tarihli ve 06-45/572-156 sayılı Kurul Kararı'na)

KARŞI OY GEREKÇESİ

Danıştay 13. Dairesi'nin "soruşturmayı yürüten Kurul üyesinin nihai karar toplantısına katılarak oy kullanmasının hukuka aykırı olduğu" gerekçesiyle iptal edilen kararlar üzerine, Rekabet Kurulu'nun 15.8.2005 tarih ve 05-51/785-M sayılı kararı ile alınan "Danıştay 13. Dairesi ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun değişik kararları ile yerleşik hale gelen mahkeme kararlarının temyiz edilmemesine ve yürütmenin durdurulması kararı verilenler açısından itiraz edilmemesine, gelecekte de bu nitelikteki bir gerekçeyle Kurumumuza tebliğ edilecek tüm kararların temyiz edilmemesine ve yürütmenin durdurulması karar verilenler açısından itiraz edilmemesine" dair karar ile ortaya çıkan ve bu nedenden dolayı iptal edilen kararların süresinde temyiz edilmemesine ilişkin karara katılmıyoruz.

Gidilecek yargı yolu yönünden itiraz veya temyiz imkanı bulunan dosya ya da davalar hakkında sahip olunan tüm yargı yollarının ve haklarının süresinde kullanılmak suretiyle tüketilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Rekabet Kurulu kararlarının ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay ilgili dairesinde görüşülerek verilen kararlar, Rekabet Kurulu'nun alacağı diğer kararlar yönünden emsal karar olması niteliğini taşımaması gerekir. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından verilen kararlar ise Rekabet Kurulu yönünden temyiz niteliğinde olduğundan hem Danıştay ilgili dairesi tarafından hem de Rekabet Kurulu tarafından emsal olarak kabul edilmelidir.

Henüz temyiz edilerek İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'na götürülmeyen bir dava hakkında, Danıştay 13. Dairesi'nin kararı bütün dosyalar için emsal kabul edilerek, itiraz ya da temyiz imkanı bulunan dosyalar yönünden ve hatta geleceğe de yönelik olarak yargı yolunu kapatırcasına alınan kararın hukuka uygun olmadığı görüşünderiz.

Kaldı ki, Rekabet Kurulu kararlarının, 4054 sayılı Kanun'un 56 vd. maddelerinde yer verilen "Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları" nedeniyle tarafların bu yöndeki haklarını mahkemelerde kullanabileceği de göz önüne alındığında, sahip olunan yasal yolları kullanmaktan vazgeçmenin sorumluluğu ve önemi daha da açığa çıkmaktadır.

Hakkında karar verilen Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)'a ait iptal kararının Kuruma tebliği 29.05.2006 tarihinde yapılmış olup bu kararın temyiz süresi henüz geçmemiştir.

Yukarıda yer alan nedenlerden dolayı bu teşebbüse ilişkin iptal kararının henüz temyiz süresi dolmadığından öncelikle temyiz başvurusunun yapılması gerektiğini düşündüğümüzden, kararın birinci bendinde yer alan çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Tuncay SONGÖR

İkinci Başkan

Prof.Dr. Zühtü AYTAÇ

Kurul Üyesi

22.06.2006 Tarih ve 06-45/572-156 Sayılı Kurul Kararı'na

KARŞI OY GEREKÇESİ

TÜRSAB'ın Kasım 2001 tarihli Genel Kurulunda aldığı kararla, yüksek giriş ücreti belirlemek suretiyle 4054 sayılı Kanunun 4.maddesini ihlal ettiği ve bu gerekçeyle ilgili kanundaki müeyyidelere tabi tutulması gerektiği şeklindeki Kurul kararına;

a) Söz konusu giriş ücretlerinin piyasaya girişleri engellediğine dair iddianın bilimsel verilerle yeterince desteklenmediği,

(Ülkemizin turizm gelirlerinin gittikçe artmasına rağmen,son yıllarda giriş ücreti yatıran seyahat acentesi sayısının geçmiş yıllara göre düşük kaldığı, bunun da sebebinin özellikle TÜRSAB tarafından alınan giriş ücretlerinin yüksek belirlenmesi olduğu gibi bir düşünce bilimsel açıdan zafiyetinin yanı sıra hem ülkemizdeki gerçeklere hem de uluslararası alandaki eğilimlere ters düşmektedir. Son yıllarda, resmen piyasaya giren seyahat acentası sayısındaki düşüşten daha fazlası, eğer geçmiş yıllarla kıyaslanırsa, başka ekonomik ve sosyal göstergeler için de doğrudur. Son üç beş yıl içinde bütün toplumsal olgularda çarpıcı olumsuzlukların yaşandığı, ayrıca gittikçe artan sayıdaki aktörün piyasaya girmesinin zaten mümkün olmadığı, belli bir noktadan sonra, ölçek ekonomileri ve rekabet gereği hem ulusal hem de uluslararası alanda birleşme ve devralmaların yaşandığı dikkate alınırsa, piyasaya girişin yüksek ücret uygulaması nedeniyle engellendiği tezi savunulmayacak ölçüde zayıflamaktadır.)

b) Kamu Kurumu niteliğindeki meslek teşekküllerinin çağdaş yönetim ve işletmecilik yaklaşımları çerçevesinde yönetilememesinden kaynaklanan bazı problemlerinin, haklı eleştiri ve şikayetlere sebep olduğu ve zaman zaman kendi üyeleri veya ilgili kamuoyu tarafından gündeme getirildiği, TÜRSAB soruşturmasına esas teşkil eden şikayetin de bu neviden telakki edilebileceği ve başka yollarla çözülebileceği, bu nedenle de rekabet politikası kapsamında ele alınmaması gerektiği düşüncesiyle katılmıyorum.

Prof.Dr.Nurettin KALDIRIMCI
Kurul Üyesi

**Rekabet Kurulu'nun 22.6.2006 günlü 06-45/572-156 sayılı Kararına
KARŞI OY**

Kurulumuzun TÜRSAB soruşturmasına ilişkin 17.12.2003 günlü 03-80/967-397 sayılı Karar hükmünde tespit edilen ihlale nasıl son verileceğine ilişkin olarak; 4054 sayılı Yasanın 9 uncu maddesinin birinci fıkrası doğrultusunda, TÜRSAB 15. Genel Kurulunda alınan ve piyasaya giriş engeli teşkil ettiği tespit edilen giriş ücreti (50 milyar TL) ile ilgili kararın uygulanmasının durdurulması ve bu yönde işlem yapıldığı konusunda Rekabet Kurumuna bilgi verilmesi gerektiği belirtilmiş ve bununla ilgili işlemlerin yapılması için TÜRSAB'a 45 gün süre verilmişti.

Söz konusu Kararın tebliğinden önce 16. Genel Kurul toplantısını yapan TÜRSAB'ın üye kayıt ücretlerinin 1.1.2004-1.1.2005 tarihleri arasında 85 milyar TL, 1.1.2005 tarihinden 17. Olağan Genel Kurul Toplantısına kadar da 120 milyar TL olarak tespit edildiğini bu tespitin 4054 sayılı Yasanın 4,6 ve 7 inci maddelerine aykırı olmadığını belirterek yaptığı 7.1.2004 tarihli başvurusundaki menfi tespit istemi, Kurulun 15.1.2004 tarihli 04-03/49-14 sayılı Kararıyla soruşturma kararındaki gerekçelerle reddedilmişti.

Ancak soruşturma kararının 16.2.2004 tarihinde tebliği üzerine TÜRSAB 7.12.2003 tarihli 16. Genel Kurul Toplantısında belirlenen giriş ücretlerine ilişkin kararının uygulanmasını askıya aldığı 4.3.2004 günlü yazısıyla Rekabet Kurumuna bildirmiş, üye kayıt ücreti ve yıllık aidat miktarının görüşülmesi, tespit edilmesi ve karara bağlanmasına yönelik 27.2.2004 de yapılacağını duyurduğu Olağanüstü Genel Kurul Toplantısını da iptal etmişti.

Rekabet Kurulunun 15.4.2004 tarihli 04-26/284-62 sayılı Kararında ise verilen süre içinde soruşturma kararının gereği yerine getirilmediğinden TÜRSAB'a süreli para cezası uygulanmasına karar verilmişti.

Bu karar üzerine 15.5.2004'de Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı yapan TÜRSAB 17. Genel Kurul'a kadar üye kayıt ücretlerini 20 milyar lira olarak belirlemiş, Rekabet Kurulu da 24.6.2004 tarihli ve 04-43/522-146 sayılı Kararında; Kurulun 17.12.2003 tarihli soruşturma Kararında öngörülen düzenlemenin TÜRSAB tarafından yerine getirildiği belirlenerek uygulanan süreli para cezasının durdurulmasına karar verilmiştir.

Söz konusu 24.6.2004 tarihli kararda; rekabet ihlalinin ortadan kaldırılmış olduğu ve Rekabet Kurulunun 17.12.2003 tarihli kararının gereğinin TÜRSAB tarafından yerine getirildiği tespitlidir.

TÜRSAB'ın 14.6.2004 tarihli başvurusuyla, 15.5.2004 tarihli Olağanüstü Genel Kurul Toplantısında 20 milyar TL üye kayıt ücreti belirlenmesine ilişkin kararına menfi tespit talebi ise reddedilmiş, bu kez Rekabet Kurulu 27.10.2004 tarihli 04-69/979-237 sayılı bu kararında; belirlenen 20 milyar TL giriş ücretinin pazara girişi engelleyici nitelikte olduğu,

bu haliyle de 4054 Sayılı Yasanın 4 üncü maddesine aykırı bir teşebbüs birliği kararı niteliği taşıdığı, muafiyet verilemeyeceği gerekçesine yer vermiştir.

Rekabet Kurulunun 27.10.2004 tarihli bu kararı üzerine de TÜRSAB, 24.8.2004 tarihli Olağanüstü, 21.10.2005 tarihli 18. Olağan Genel Kurul Toplantılarında üye kayıt ücretini 18 milyar olarak benimsemiştir.

Soruşturma üzerine verilen 17.12.2003 tarihli Karardan bugüne kadar ki süreçte TÜRSAB'ın Kurul kararının gereğini yerine getirmediğinden söz edilemeyeceği gibi 24.6.2004 tarihli Kurul kararıyla da bu husus açıklığa kavuşturulmuş olup ihlalin, 26.4.2004 tarihi itibarıyla son bulunduğu kabul edilmiş olması karşısında Kararın 5/a ve 5/b hükümlerine karşıyım.

Süreyya ÇAKIN
Kurul Üyesi